SUB | NIEDERSÄCHSISCHE STAATS- UND UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK GÖTTINGEN

Werk

Titel: Herbarium Amboinense, plurimas conplectens arbores, frutices, herbas, plantas ter
Jahr: 1750
Kollektion: Zoologica
Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Werk Id: PPN369547365
PURL: http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN369547365
OPAC: http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369547365

LOG Id: LOG_0152
LOG Titel: Caput Vigesimum Quintum. Phallus daemonum. Buto seytan. - Vyf en Twintigste Hoofdstuk. De Duivels Campernoelje
LOG Typ: chapter

Übergeordnetes Werk

Werk Id: PPN369544501
PURL: http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN369544501
OPAC: http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369544501

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.
Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.
Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

Verus *Crepitus lupi* ſeu *Boviſtum* reperitur in circumjacentibus inſulis, uti & in Xulaſenſibus, & magna Cerama, tam in quam inter ramos arborum, ſed non iis fixus, niſi ſolo nudorum montium, vel quod brevi concretum eſt gramine. Sunt autem tubera inregularia, quædam pugni, quædam capitis infantis magnitudinem habentia, alia inſtar lobi hepatis, externe & interne fuſca, ſeu hepatici coloris, ſicca penitus, mollia, & ſpongioſa.

Sulanenſes id vocant *Fatta goma*, h. e. pruinæ globos, quum putant ortum ducere ex denſa pruina, quæ montibus incumbit.

Si comprimantur, ſubtilis fumus ſeu pulvis ex iis avolat, ſed inodorus. Raro reperiuntur, & Sulanenſes magni ea faciunt, ſed maxime ex ſuperſtitione. Aceto contrita tumentibus inliniuntur partibus & œdematoſis, quum fortiter exſiccant. Si pluvia in iis decidat, vaporem etiam exhibent.

Sed juxta patriæ noſtræ experientiam iſte fumus, vel pulvis ne tangat oculos, quum eos vellicet & dolore afficiat.

De regte Crepitus lupi *of* Bovis, *vindt men in de omleggende Eilanden, als ook in de Xulaſe Eilanden, en op groot Ceram, zoo wel op en tuſſen de takken der bomen, dog niet daar aan vaſt, als op de grond van kale bergen, of met een kort gras bewaſſen, het zyn ongeſchikte klompen, zommige als een vuiſt, zommige als een kinder-hoofd, andere als een lap van een lever, buiten en binnen bruin, of leververwig, gants droog, week, en ſpongieus.*

De Sulaneeſen noemen het Fatta goma, *dat is, Miſtbaccen, dewyl ze meenen, dat ze gegenereerd werden van de dikke miſten, die op de Bergen liggen.*

Als men daar op drukt, zoo komt een ſubtiele rook of ſtof daar uit, dog zonder reuk. Men vindt ze zelden, en eenige Sulaneeſen maken 'er veel werk van, dog meeſt uit ſuperſtitie, met azyn gewreeven werden ze op gezwolle leden geſmeerd, en op die zugtig zyn, dewyl ze ſterk droogen, als 'er den regen op valt, zoo rooken ze ook.

Dog volgens onze Vaderlandze experientie, moet men dien rook of ſtof niet in de oogen laten komen, daar in byt, en pynlyk valt.

CAPUT VIGEGESIMUM QUINTUM.

Phallus dæmonum. Buto ſeytan.

Reſtat adhuc Fungus horridus, perfecte formam membri virilis habens, ſex ſeptemve transverſales digitos altus, & pollicem craſſus, albus, rugoſus, foraminibus refertus, levis ac fungoſus, ejus capitulum paulo craſſius eſt, & cancellatum, acſi reticulo obductum eſſet, ſed cancelli obliqui & intricati ſunt, muco frigido obductum, ac ſuperne foraminulo penetrante ornatum, gilvi coloris.

Membrum hoc vaginæ ſeu burſæ inponitur, quæ ſcrotum refert, coloris itidem ſordide cinerei, paucis vero fibrillis terræ figitur, ſed quidam hac deſtituuntur burſa, quin interierit. Circa capituli marginem pellicula hæret flaccida inſtar reticuli, quæ matutino tempore dependet ad dimidiam membri partem, ſed ſi ſol ſeſe elevet, vel ſi totum abrumpatur membrum, pellicula iſta ſeſe mox ac ſubito contrahit ſurſum, dimidiam capituli obtegens partem, ac dein iterum decidit, & flacceſcit.

Membrum hoc compoſitum eſt ex cortice molli & fragili, culmi circiter craſſo, reliquum concavum eſt, & excurrit in iſtud foraminulum. Tota hæc planta tetrum ac foetentem fundit odorem, caput gravantem, ſed qui maxime percipitur, quum tractatur. Pluvioſis provenit menſibus tam in ſilvis quam in hortis circa clauſtra & ſepta, ubi ſolum eſt humidum, umbroſum, & arenoſum, cito oriens ac cito periens.

Nomen. Latine *Phallus dæmonum;* Malaice *Buto ſeytan*, quum incolæ credunt oriri eo loci, quo diaboli urinam emiſerunt.

Uſus. Hæc fœtens licet planta magnum tamen habet uſum in calidis & duris Apoſthematibus vel Anthracibus, quum recuſant aperiri, primo ipſis inponendum eſt rete, quod circa Phallum hæret, quod non modo refrigerat & emollit, ſed etiam ulcera facile aperit, dein inferior hujus Phalli pars ſumenda eſt cum flore Bongæ radjæ mera, & Pœti, quæ omnia ſimul conterantur, & ipſis inponantur, unde pus extrahitur, & curatio promovetur.

Carolus Cluſius in tractatu de Fungis, qui libris rariorum plantarum ſubnectitur, in vigeſima tertia claſſe Fungum deſcribit vigeſimum quintum, cum noſtro penitus convenientem Phallo Indico, dicitque a ſeſe obſervatum fuiſſe in Hungaria, ſimilem quoque olim obſervavit *Adrianus Junius* in ſabuletis Hollandiæ, qui in Belgicis libris Ayers-eijeren, h. e. Dæmonum ova vocantur, quum hic *Phallus* marceſcit, in tenuem fere avolat pulverem, qui decidit & diſpergitur, ſi tangatur.

N. B. Hic *Phallus* jam ſupra *Tab.* 56. *fig.* 7. delineatus eſt, quem puto eundem eſſe, qui delineatur in *Hadriani Junii* tractaturariſſimo, & *Phallus* ex *Fungorum* genere dicitur, uti ſupra id innuimus.

VYF EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

De Duivels Campernoelje.

Daar reſteert nog een afgryslyke Fungus, anders niet dan de gedaante van een manlyk lid verbeeldende, ſes en zeven dwersvingeren hoog, en een duim dik, wit, rimpelig, vol gaten, ydel, en ligt, het hoofdeken is wat dikker, vol ruitjes, als of het met een netje omgeven was, dog de ruitjes ſtaan ſcheef en verwert, met een kouden ſlym behangen, en boven op met een doorgaand gaatje, muys-graauw.

De ſchaft ſtaat in een beurze, die een klootzak verbeelt, mede vuil-graauw van couleur, en met geringe worteltjes aan de aarde vaſt, dog zommige hebben deze beurzen niet, of die is alrede vergaan. Rontom den rant van 't hoofdeken hangt een ſlap velleken als een netje, 't welk in den morgenſtont afhangt tot de helft van de ſchaft, maar als de zonne wat hooger komt, of als men het geheele gewas af breekt, zoo trekt het zig ſchielyk opwaarts, bedekkende de helfte van 't hoofdeken, en daar na valt het wederom af, en verſlent.

De ſchaft is gemaakt van een weeke en broſſe ſchorſſe, omtrent een ſtroohalm dik, de reſt is hol, en heeft zyn uitgang door 't voornoemde gaatje. Het geheele gewas heeft een vuilen ſtinkenden reuk, die het hoofd bezwaart, dog meeſt gevoelt werd, als men 't handelt. Het komt voort in de regenmaanden, zoo in 't wild als in de tuinen, omtrent de Paggers en de heggens, daar het vogtig, ſchaduwagtig, en zandig is, ſchielyk voortkomende, en ſchielyk vergaande.

Naam. *In 't Latyn* Phallus dæmonum; *in 't Maleits* Buto ſeytan; *om dat de Inlanders gelooven, dat het voortkome, daar de duyvels gepiſt hebben.*

Gebruik. *Dit ſtinkende gewas heeft evenwel nog grooten gebruik, by hete en harde Apoſtematien of bloedzweeren, die niet willen opbreeken, men moet eerſt daar op leggen 't netje, dat om de Phallus hangt, 't welk niet alleen verkoelt en verzagt, maar ook de zweeren gemakkelyk opbreekt, daar na moet men de onderſte beurze van dezen Phallus nemen, met de bloeme van Bonga radja mera en poeti, t'zamen wryven, en daar op leggen, dit zal den etter uittrekken, en tot geneezinge ſchikken.*

Carolus Cluſius *in zyn* Tractaatje de Fungis, *by de* libros Rarior. plantarum *gevoegt, beſchryſt in de drieentwintigſte Claſſe, de vyftiende Fungus, ten eenemale met dezen Ooſtindiſchen Phallus overeen komende, en zegt van hem gezien te zyn in Hongaryen, diergelyken heeft ook eertyts* Adrianus Junius *aangemerkt de Zant-duinen van Holland, dewelke in de Duitſe Kruid-boeken Aiers-eijeren, dat is* Dæmonum ova *genoemt werden, als deze Phallus verdroogt, zoo werd by ſchier enkel ſtof, 't welk van malkander valt, als men 't aanraakt.*

N. B. Deze *Phallus* of *Paddeſtoel* is al boven *Tab.* 56. *fig.* 7. afgebeeld, welke ik meen dezelve te zyn. welke afgebeeld wert in het zeer rare tractaat van *Hadrianus Junius*, en genaamt wert *Phallus*, uit het geſlagt der Campernoeljes, zoo als wy zulks boven vermelt hebben.